

Prosinac 2013.

Intervju s predsjednikom Savjeta za nacionalne manjine
RH Aleksandrom Tolnauerom

JAVNI MEDIJI MORAJU DATI SNAŽAN DOPRINOS RAZVOJU OPĆE DRUŠTVENE TOLERANCIJE

Medijski sadržaji, emisije i programi koji se najviše vežu uz manjine u mnogočemu imaju jedan getoizirajući efekt koji stvara privid o manjinama kao jednom paralelnom, a ne integriranom društvenom entitetu. To je, nažalost, priča koja traje godinama i unatoč deklarativnoj spremnosti (i zakonskim obvezama) da se to prevlada problem stalno perzistira i mi zapravo nemamo ni naznaka jedne kvalitetne javne medijske politike koja bi razvijala jedan integrirajući medijski model i bila u funkciji prevladavanja tih problema.

• Nedavno je na sjednici Savjeta predstavljeno Izvješće HRTV o zastupljenosti nacionalnih manjina u programima ovog najznačajnijeg javnog medija. Ponovno je izraženo nezadovoljstvo odnosom HRT-a prema nacionalnim manjinama. Možete li istaknuti glavne zamjerke na račun HRT-a te ocijeniti aktualni odnos medija prema problematici nacionalnih manjina?

Po onome kako trenutno javni mediji izvješćuju o pravima nacionalnih manjina, stječe se dojam da je tu skoro najmanje učinjeno kada govorimo o potrebi kvalitetnijeg i uspješnijeg posredovanja manjinskih vrijednosti, interesa i potreba u javnom, društvenom i političkom životu. To nije samo mišljenje nas u Savjetu, već to mišljenje dijele i brojni eksperti koji se bave ovom problematikom. Manjine su nedopustivo slabo zastupljene u javnim medijima, u prvom redu u programu HRT-a. To potvrđuju i sama izvješća HRT-a, koja se redovito godišnje podnose Savjetu pa i ovo posljednje. Manjine bi trebale biti integrirane u sve programe (i u informativnom, kulturnom, zabavnom, itd.), a ne samo dio posebnih - "getoiziranih" emisija. Te emisije imaju smisla tek ako se ostvaruje i integrirani medijski pristup manjinama. Također, još uvijek nemamo ni programe, odnosno emisije na jeziku nacionalnih manjina, što je davna zakonska obveza, a da ne govorimo o problemima redakcije za nacionalne manjine itd.. Ta situacija se mora popraviti, ali su trenutni pomaci prespori. Prema najnovijim podacima u Izvješću HTV-a, o zastupljenosti nacionalnih manjina u svojim programima, stoji da se manjine u programu pojavljuju 0,60% (a nekada, u najnepovoljnijim vremenima je bilo 1,5%). Nakon analize

je procijenjeno da ti podaci nisu točni pa je nova analiza pokazala kako je postotak ipak nešto preko 2%, što je zapravo također jako malo i poražavajuće. Konceptcija izvješćivanja o manjinama na HRT-u doprinosi manjinskoj medijskoj getoizaciji umjesto da je razbija, a cjelokupna percepcija javnosti kroz takvo medijsko izvješćivanje zapravo marginalizira manjine i naizgled ih čini minornim i nevažnim. Manjina nema u redovnim programima, već se pojavljuju samo kada je riječ o skandalima. Istovremeno, najmanje 200 tisuća pripadnika manjina plaća RTV pretplatu pa se otvara i pitanje nije li to pomalo apsurdno. Za razliku od javnih, komercijalni mediji nemaju zakonsku obvezu praćenja aktivnosti nacionalnih

(Nastavak na stranici 2)

HRT - stalno nezadovoljstvo nacionalnih manjina ulogom javnih medija

IZ SADRŽAJA:

- ▶ Novi nacionalni program za Rome 3
- ▶ Potencijali za borbu protiv diskriminacije 10
- ▶ Savjet za nacionalne manjine o dvojezičnosti 12

Ustavni zakon o pravima
nacionalnih manjina

PRIMIENITI ILI PROMIENITI

Krajem prošle godine obilježena je 10-godišnjica donošenja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (usvojen 13. prosinca 2012. godine). Donošenje tog važnog za-kona mnogi su ocijenili ključnom prekretnicom za budućnost manjinskih prava u Hrvatskoj, ali i jednim od bitnih uvjeta za početak hrvatskog puta u Europsku uniju. I danas će mnogi reći da Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina predstavlja sam vrh europske legislative kada je u pitanju zaštita manjinska prava. Međutim i nakon više od deset godina od njegovog donošenja mnogi su nezadovoljni učincima njegove primjene. Stoga, dok jedni inzistiraju da se implementacija ovog Zakona mora podići na viši nivo kako bi se iskoristili njegovi značajni potencijali u osiguravanju prava nacionalnih manjina, sve

(Nastavak na stranici 5)

JAVNI MEDIJI MORAJU DATI SNAŽAN DOPRINOS RAZVOJU OPĆE DRUŠTVENE TOLERANCIJE

(Nastavak sa stranice 1)

Aleksandar Tolnauer

manjina. Ipak, neki od njih redovno prate neka zbivanja, pa čak u nekim segmentima i više nego javni. To ovisi o njihovim specifičnim interesima i uređivačkim politikama. Nažalost, u tim medijima se još češće površno obrađuju teme poput nekih skandala i sukoba u manjinskim zajednicama. Lokalni mediji ne prihvaćaju emitiranje emisija na manjinskim jezicima bez posebnog sufinanciranja. Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti medija je profunkcionirao, ali su upitni kriteriji - do danas se ne zna koje manjinske emisije financira i s koliko sredstava. Nije obavljeno ni "mapiranje" grupiranosti nacionalnih manjina, kako bi se definirali lokalni mediji koji bi trebali proizvoditi emisije na jezicima nacionalnih manjina.

FRUSTIRAJUĆU NEDOSTATAK PROMJENA

• **Stječe se dojam da se iz godine u godinu ponavljaju isti problemi bez bitnijih pomaka. Što je tome razlog i zašto glavni hrvatski javni medij ne može (ili neće) promijeniti tu nezadovoljavajuću paradigmu svog odnosa prema nacionalnim manjinama?**

Jedno važno pitanje, koje možda nije dovoljno isticano i osviješteno kada se radi o odnosu nacionalnih manjina i medija, jeste da se na jedan posredan način, programskom getoizacijom manjina stvara slika paralelnog društva. A nacionalne manjine nisu nikakvo paralelno društvo i to treba jasno reći. Međutim, medijski sadržaji, emisije i programi koji se najviše vežu uz manjine u mnogočemu imaju taj jedan getoizirajući efekt koji stvara privid o manjinama kao jednom paralelnom, a ne integriranom društvenom entitetu. To je, nažalost, priča koja traje godinama unatoč zakonskim obvezama. Unatoč deklarativnoj spremnosti da se to prevlada problem stalno perzistira i mi zapravo nemamo ni naznaka jedne kvalitetne javne medijske politike koja bi razvijala takav integrirajući medijski model i bila u funkciji prevladavanja tih problema.

Nažalost mi svake godine u razgovorima s vodstvom HRT-a, skoro papagajski konstatiramo iste probleme. Dobivamo ista obećanja,

donosimo gotovo identične zaključke - i ostajemo manje-više tamo gdje jesmo, odnosno problemi ostaju takvi kakvi jesu. Napretka nema i to je već postalo frustrirajuće. Najgore je što napretka nema ni oko vrlo konkretnih pitanja i problema na kojima stalno inzistiramo, a koji su, po našem mišljenju, vrlo rješivi i to bez nekih novih medijskih "filozofija", velikih reorganizacija, sredstava itd..

• **Koji su to konkretni problemi? Što to ključno i prioritetno treba mijenjati u medijskom tretiranju nacionalnih manjina? Kakvim medijskim pristupima i programskim shemama popraviti stanje?**

Evo, npr., mi stalno upozoravamo na problem neadekvatne pokrivenosti velikog djela Hrvatske, kada su u pitanju nacionalne manjine, kao što je slučaj s Vukovarsko - srijemskom ili Osječko-baranjskom županijom. Nama je to nejasno i neprihvatljivo, jer upravo HTV ima vrlo razgranatu i razvijenu dopisničku i suradničku mrežu na tim područjima. Koji su onda razlozi da se u redovne programske sheme ne uključi veći broj priloga o nacionalnim manjinama s tog područja? Nema suvislog odgovora na to pitanje. Sa sličnim problemima suočavamo se i u Sisačko-moslavačkoj županiji. Istina tu ima nešto više priloga vezanih za povratnike i proces povratka (koji je eminentno i manjinsko pitanje), ali je i to onda kontekst koji naglašeno govori isključivo o problemima i nedostacima, a izostaju pozitivni primjeri suživota, zajedničkog života, prožimanja, dakle afirmacije onoga što običavamo zvati upravo integracijom, a takvih primjera ima i zašto oni ne bi bili prezentirani široj javnosti i zašto se na taj način ne bi između ostaloga afirmirao i podržao i sam proces povratka

Iz analize HTV-a je vidljivo i da na godišnjoj razini nema dovoljno priloga o Ukrajincima, Rusinima, Mađarima, Slovacima. Sve se svodi na neke godišnje folklorne manifestacije, a to nije dovoljno.

Ne možemo prihvatiti, ponekad vrlo banalna, objašnjenja s HTV-a da im nedostaje ekipa, kamera i sl., da pokriju sve događaje pa moraju zadovoljiti prioritete. Jer ti prioritete su nekad tako banalni da se s pravom pitamo na osnovu kojih uredničkih kompetencija i koncepcija se određuju ti prioritete i manjine sustavno guraju u drugi plan. To nisu profesionalni medijski prioritete i zato smo prema tim objašnjenjima vrlo rezervirani. Vrijeme je

Ima nešto više priloga vezanih za povratnike i proces povratka (koji je eminentno i manjinsko pitanje), ali je i to onda kontekst koji naglašeno govori isključivo o problemima i nedostacima, a izostaju pozitivni primjeri suživota, zajedničkog života, prožimanja, dakle afirmacije onoga što običavamo zvati upravo integracijom, a takvih primjera ima i zašto oni ne bi bili prezentirani široj javnosti i zašto se na taj način ne bi između ostaloga afirmirao i podržao i sam proces povratka.

Vrijeme je da uredničke strukture na HTV-u odgovorno i profesionalno preispitaju svoj odnos prema problematici nacionalnih manjina. Mislim da je na djelu jedna medijska politika segregacije i diskriminacije, jer se zapravo medijsko pokrivanje manjina samo formalno zadovoljava, ali daleko od stvarnih potreba.

da uredničke strukture na HTV-u odgovorno i profesionalno preispitaju svoj odnos prema problematici nacionalnih manjina. Mislim da je na djelu jedna medijska politika segregacije i diskriminacije, jer se zapravo medijsko pokrivanje manjina samo formalno zadovoljava, ali daleko od stvarnih potreba.

NEZRELI ZA UPRAVLJANJE RAZLIČITOSTIMA I KONFLIKTIMA

Ništa bolja situacija nije i kada govorimo o pravu nacionalnih manjina na emisije na svom jeziku, odnosno priloge o nacionalnim manjinama na vlastitom jeziku. Tu je situacija izrazito loša, a objašnjenja, odnosno opravdanja su neprihvatljiva. Hrvatska kao potpisnica Povelje o zaštiti manjinskih i regionalnih jezika još od 1998. godine ima obavezu produkcije manjinskih emisija na sedam jezika i to talijanskom, mađarskom, ukrajinskom, češkom, slovačkom, rusinskom i srpskom. Godinama se pitamo gdje su te emisije, a to je zakonska obaveza.

Nacionalne manjine su puno očekivale i od uvođenja 4. programa HTV-a. Prijašnja vodstava HTV-a su nas uvjeravala kako će upravo tim programom, između ostaloga, baš nacionalne manjine profitirati. Međutim, na tom programu zapravo nema nikakvog prostora za nacionalne manjine izuzev repriza.

Na kraju, posljednje, ali ne i zadnje, mi smo otvoreno postavili problem edukacije na HRT-u. Da li se i kako ona sprovodi? Opravdano se postavlja pitanje ima li netko na hrvatskoj javnoj televiziji tko se time bavi, jer zamjećujemo nedostatak elementarne edukacije po nekim pitanjima. Sportski programi puni su ispada na koje nitko ne reagira. Da li voditelji, komentatori znaju kako se treba postaviti, kako treba reagirati na govor mržnje koji se često čuje s tribina. Takve pojave nisu nemoguće ni u najdemokratskijim društvima, ali izostanak reakcije na njih, što se kod nas često događa, je nespojiv sa standardima jednog demokratskog i civiliziranog društva kakvim hrvatsko želi biti.

Eto, to su naše vrlo konkretne primjedbe. I one su prihvaćene od vodstva HRT-a (a nemoguće ih je ne prihvatiti, jer je riječ o činjenicama) i za šest mjeseci ćemo se opet naći s vodstvom HTV-a i vidjeti što je napravljeno, ali nismo veliki optimisti.

I MEDIJIMA JE POTREBNA EDUKACIJA

• **Po mnogim indikatorima stječe se dojam da hrvatska javnost još uvijek nije u dovoljnoj mjeri spoznala, ni prihvatila pozitivne vrijednosti i doprinos nacionalnih**

Mi smo otvoreno postavili problem edukacije na HRT-u. Opravdano se postavlja pitanje ima li netko na hrvatskoj javnoj televiziji tko se time bavi. Sportski programi puni su ispada na koje nitko ne reagira. Da li voditelji, komentatori znaju kako se treba postaviti, kako treba reagirati na govor mržnje koji se često čuje s tribina. Izostanak reakcije na to, što se kod nas često događa, je nespojiv sa standardima jednog demokratskog i civiliziranog društva kakvim hrvatsko želi biti.

manjina razvoju i demokratizaciji društva. Kakve opasnosti takvi pristupi nose za hrvatsko društvo? Koliko takvoj slici i stanju "kumuju" mediji i možemo li taj odnos mijenjati?

Nisam preveliki optimist. Zašto nedostaje optimizma? Zato, jer smatramo da naši javni mediji još nemaju dovoljno znanja i osmišljene strategije kako pristupiti multietničkom i multikulturalnom društvu. Društvu koje je bremenito i pozitivnim i negativnim aspektima te multietničnosti i multikulturalnosti. Neke naše vrlo važne društvene strukture i institucije još nisu sazrele za složene i zahtjevne procese upravljanja različitostima, usklađivanja konfliktiranih interesa itd., a to se, naravno, odnosi i na medije. Nije to samo važno za nacionalne manjine, već za sve manjine u nekom društvu i mi kao društvo moramo tome vrlo odgovorno pristupiti i početi mijenjati neke paradigme i osposobljavati društvene čimbenike da se nose s tim izazovima. Otvoreno govoreći, to se odnosi i na same nacionalne manjine, jer i one strukture koje vode nacionalne manjine moraju i same pratiti te procese. Sve je ovo još važnije ako imamo na umu činjenicu da živimo u specifičnoj fazi globalizacije kada, nažalost, neki sigurnosni aspekti potiskuju vrijednosti ljudskih i manjinskih prava. Ako se tome doda i činjenica da danas djelujemo i živimo u okolnostima recesije i krize, a povijesno iskustvo nas uči da su takve okolnosti uvijek bile plodno tlo za pojavu i iskazivanje netrpeljivosti, ksenofobije, rasizma i diskriminacije prema manjinskim skupinama i manipuliranje strahovima od drugih i drugačijih, onda je jasno kako se s pitanjima i problemima drugih, drugačijih, onih koji su u manjini, moramo vrlo odgovorno suočiti, jer je to vrlo važno pitanje za društvenu stabilnost i društvenu demokraciju u cjelini. Javni mediji bi morali odigrati prvorazrednu ulogu kada je u pitanju jačanje općedruštvene tolerancije, kulture tolerancije koja nama još uvelike nedostaje i vrlo često je tek puka društvena krinika, a ne čvrsta društvena vrijednost. Mediji imaju ogromne mogućnosti (a javni mediji i obavezu) da razvijaju duh opće društvene tolerancije, društvenog dijaloga, uvažavanja različitosti, a na taj način će onda sigurno dati doprinos integrativnim procesima, kada su u pitanju (nacionalne) manjine i prevladavanju, danas ipak, dominantnog getoizirajućeg medijskog odnosa prema manjinama. Stoga nam se čini opravdanim ponovno upozoriti da nam treba dodatna i stalna edukacija, svima, pa naravno i medijima.

Intervju sa mr. sc. Srđanom Dvornikom, jednim od facilitatora izrade nove vladine strategije za uključivanje Roma

NOVA NACIONALNA STRATEGIJA ZA UKLJUČIVANJE ROMA ZA RAZDOBLJE 2013.-2020.: PROMIJENITI POLOŽAJ ROMA ALI I DRUŠTVENI ODNOS PREMA ROMIMA

Dosadašnji su programi, kada se gleda način iskazivanja rezultata i ocjena njihove uspješnosti, težište stavljali na neposredne učinke, tzv. output, a ne na stvarne rezultate koji se očituju u društvenim promjenama - prije svega promjenama položaja romske manjine, ali i odnosa društvene većine i odgovornih institucija spram njih.

• **Vlada RH je usvojila dokument "Nacionalna strategija za uključivanje Roma 2013.-2020.g.". U čemu se očituje novum ove Strategije i kakva ključna poboljšanja svog položaja romska nacionalna manjina može očekivati do kraja ovog desetljeća?**

Ako je suditi po ciljevima strategije, Romi će do 2020. ravnopravno sudjelovati na tržištu radne snage (drugo je pitanje kakvo će to tržište biti za sve, bili Romi ili ne). Bar polovica djece će biti uključena u predškolski odgoj, a sva će djeca pohađati osnovnu i upisivati srednju školu. Broj studentica i studenata Roma iskazivat će se troznamenkastim brojevima, neće imati poteškoća s dobivanjem zdravstvenih usluga... Ali, ključno je upravo provođenje svega toga. I to ne valja shvatiti samo tehnički, u smislu raspoloživog novca i drugih resursa te sposobnosti institucija, nego prvenstveno kao odgovornost: odgovornost da se probleme vidi onakvima kakvi oni jesu, a ne parcijalno i ublaženo i da ih se stvarno nastoji riješiti, a ne samo ispunjavati formalne obaveze. Strategije, kako god bile postavljene, nikada nisu dovoljne, uvijek ih treba dopunjavati i prilagođavati stvarnim problemima.

NEDOSTATAK KVALITETNE KONTROLE

• **Koliko je hrvatsko društvo uopće zrelo prihvatiti jedan kvalitetan proces socijalne inkluzije romske populacije? Koliko je, zapravo, nivo kulture toleranci-**

Srđan Dvornik

je za to nužan i postoji li ona u hrvatskom društvu?

Među uzrocima njihove marginaliziranosti i diskriminacije s kojom se svakodnevno susreću, pored nepovoljnih socio-ekonomskih faktora, svakako treba istaknuti diskriminacijski stav većine, koji - nemojmo se zavaravati - ima utjecaja i na postupanje upravnih službenika i službenica, policije, sutkinja i sudaca...

Tu se, k tome, vidi koliko na sve to utječe pogoršavanje ekonomskog stanja i opće socijalne nesigurnosti. Tu netolerancija ja-

Ako je suditi po ciljevima strategije, Romi bi npr. do 2020. trebali ravnopravno sudjelovati na tržištu radne snage, barem polovica romske djece trebala bi biti uključena u predškolski odgoj, a sva djeca pohađati osnovnu i upisivati srednju školu, dok bi se broj studentica i studenata Roma trebao iskazivati troznamenkastim brojevima....

ča, tu sve više ljudi usvaja i javno zastupa stav da ne treba trošiti resurse za posebnu zaštitu manjina, kad i pripadnici "većinskog naroda" pate i trebaju zaštitu i potporu.

• **Koliko su različiti akteri i partneri ostvarivanja ove Strategije (državne institucije, lokalna i područna samouprava, civilni sektor...) spremni i osposobljeni za njenu realizaciju? Koje su potencijalno najslabije točke provedbenog "lanca"?**

Na razini svakodnevne provedbe očekujem iste poteškoće na kakve ljudi stalno nailaze bilo gdje, a to je mješavina nefunkcionalnosti i neodgovornosti. U slučaju Roma još i s primjesom predrasuda. Stoga mislim da cijeloj konstrukciji nedostaje autoritativna kontrola provedbe na najvišoj razini. Postoji povjerenstvo, ali to su birani predstavnici i predstavnice raznih institucija - koji se prvenstveno bave drugim stvarima i postoji Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, koji prati sve informacije i pruža stručne usluge, ali nema moć da poziva na odgovornost zbog neostvarivanja ili opstrukcije strategije.

Najveća 'rupa' u obrazovanju za djecu i mlade pripadnike romske manjine jest pitanje jezika. S jedne se strane nedovoljno znanje hrvatskoga masovno koristi kao objašnjenje ili izgovor nedovoljne uključenosti, slabog uspjeha, pa i onog najgorega - diskriminacije (u obliku segregacije), a s druge se taj jezički problem zaobilazi i ne priznaje kad treba primijeniti upravo one načine obrazovanja koji su namijenjeni manjinama i provode se na njihovim jezicima.

STVARNE PROMJENE POKAZUJE ODNOS VEĆINE

• **Koji su do sada, po vašim saznanjima, bili najizraženiji problemi u ostvarenju programa za Rome?**

Dosadašnji su programi, kada se gleda način iskazivanja rezultata i ocjena njihove uspješnosti, težište stavljali na neposredne učinke, tzv. output, a ne na stvarne rezultate koji se očituju u društvenim promjenama - prije svega promjenama položaja romske manjine, ali i odnosa društvene većine i odgovornih institucija spram njih. Tako, primjerice, u ministarstvu obrazovanja vrlo kvalitetno prate koliko je djece, učenika i studenata upisano, koliko ih ne završi školu, koliko je ponavljača itd., ali nema istraživanja o kvaliteti i kvantiteti nastave koju pohađaju (osim notornih segregiranih razrednih odjela, mnogi učenici i učenice iz romske manjine dobivaju reducirano obrazovanje zbog pojačanog učenja hrvatskoga), o stavovima spram njih i o stavovima njih samih i njihovih obitelji i zajednica, itd.. Zbog toga

Golem je razvoj potreban na uočavanju i rješavanju indirektno diskriminacije, tj. diskriminacije koju se provodi u skladu s propisima, samo što su ti propisi neosjetljivi na neke bitne razlike među ljudima koje neke od njih stavljaju u bitno lošiji položaj. Za to će biti potreban velik angažman građanskih udruženja (i romskih i ostalih), osjetljivost i odgovornost zakonodavne vlasti, a iznad svega sudaca, koji se nemaju pravo skrivati iza formalizma, jer već i sada imaju na raspolaganju dovoljno izvora prava, uključujući međunarodne, koji ih ovlašćuju i nalažu im da propise tumače u skladu s najboljim intencijama zaštite prava.

nismo svjesni mnogih značajnih problema, ili ih ne znamo dovoljno.

K tome, mnoge analize problema i nesvjesno u fokus stavljaju značajke same romske 'zajednice' (koja je isto tako malo zajednica kao i većinsko društvo), a ispuštaju tu da glavni uzroci uvijek leže u većini, ne samo u 'ljudima', nego prije svega u institucijama, kulturi, dominantnim paradigmatima odnosa...

JEZIK - NAJVEĆI OBRAZOVNI PROBLEM

• **Problem obrazovanja se najčešće ističe kao ishodišna točka problema romske populacije (koji kasnije generira i ostale, zapošljavanje, socijalnu bijedu itd.). Je li tu došlo do značajnijih pozitivnih pomaka?**

Došlo je do velikih i značajnih promjena: u nekim županijama udio romske djece, koja sudjeluju u predškolskom odgoju, skoro je jednak udjelu neromske djece; stalno se povećava njihov obuhvat osnovnim obrazovanjem, koje bi, također, uskoro moglo uključiti većinu. Mnogo je slabije s uspjehom, tj. završavanjem osnovne i nastavkom obrazovanja u srednjoj školi, a da i ne govorimo o slabim šansama za kasnije zapošljavanje. U visokom obrazovanju studenti i studentice Romi su i dalje vrlo rijetki, premda sada više nije riječ o njih dvoje-troje, nego, zasad, tridesetak. Podrška u srednjem i visokom obrazovanju znači

Među uzrocima njihove marginaliziranosti i diskriminacije s kojom se svakodnevno susreću, pored nepovoljnih socio-ekonomskih faktora, svakako treba istaknuti diskriminacijski stav većine, koji - nemojmo se zavaravati - ima utjecaja i na postupanje upravnih službenika i službenica, policije, sutkinja i sudaca...

da imaju 10% niži prag za prijem u srednje škole, da svi koji redovno uče i studiraju dobivaju stipendije te da svi koji žive daleko dobivaju mjesta u đlačkom odnosno studentskom domu. Nema podataka o tome da se ostvaruju i neki drugi oblici pomoći, premda su bili predviđeni dosadašnjim programskim dokumentima, kao što su pomoć u učenju i pripremi prijemnih ispita.

Ali najveća 'rupa' u obrazovanju za djecu i mlade pripadnike romske manjine jest pitanje jezika. Premda se često navodi da je jezik jedna od glavnih barijera u uključivanju Roma u obrazovanje, premda je Hrvatska i osuđena zbog segregacije učenika Roma i njihovog izdvajanja u posebne odjele - navodno upravo zbog jezika - i premda se država s druge strane diči time što manjinama omogućuje obrazovanje na njihovim jezicima, u odnosu na Rome toga nema. To je najveći paradoks hrvatskog obrazovnog sistema u odnosu na manjine. S jedne strane nedovoljno znanje hrvatskog jezika masovno se koristi kao objašnjenje ili izgovor nedovoljne uključenosti, slabog uspjeha pa i onog najgorega - diskriminacije (u obliku segregacije), a s druge strane taj se jezički problem zaobilazi i ne priznaje kad treba primijeniti upravo one načine obrazovanja koji su namijenjeni manjinama i provode se na njihovim jezicima.

OPASNOSTI INDIREKTNE DISKRIMINACIJE

• **Uza sve načelne proklamacije, kada je u pitanju diskriminacija, Romi su i dalje najranjivija i najizloženija etnička skupina. Koje društvene poteze i akcije treba dodatno poduzeti da se taj problem smanji?**

Mnogo sam toga već spomenuo: razbijanje kolektivnih predrasuda u javnom diskursu, obrazovanju itd., kao i šira lepeza mjera za ublažavanje hendikepa marginalnosti i socijalne isključenosti. Uz sve te 'meke' mjere, ne treba zaboraviti ni 'tvrde': dosljedno provođenje propisa i mjera protiv diskriminacije. To se, osim krivičnog progona svih koji počine akt mržnje, verbalno ili fizičkim nasiljem, ili nejednakim tretmanom u zapošljavanju, društvenim uslugama i slično, odnosi i na kaznene mjere protiv svih onih u državnim i javnim institucijama koji svojim činjenjem ili nečinjenjem sudjeluju u diskriminaciji. Osim svega toga, golem je razvoj potreban na uočavanju i rješavanju indirektno diskriminacije, tj. diskriminacije koju se provodi u skladu s propisima, samo što su ti propisi neosjetljivi na neke bitne razlike među ljudima koje neke od njih stavljaju u bitno lošiji položaj. Za to će biti potreban velik angažman građanskih udruženja (i romskih i ostalih), osjetljivost i odgovornost zakonodavne vlasti, a iznad svega sudaca, koji se nemaju pravo skrivati iza formalizma, jer već i sada imaju na raspolaganju dovoljno izvora prava, uključujući međunarodne, koji ih ovlašćuju i nalažu im da propise tumače u skladu s najboljim intencijama zaštite prava.

USTAVNI ZAKON O PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA - PRIMIJENITI ILI PROMIJENITI

(Nastavak sa stranice 1)

je više onih koji smatraju da neučinkovitost njegove implementacije ukazuje na potrebu njegove promjene.

MANJINSKI FORUM zamolio je dio nekadašnjih i sadašnjih saborskih zastupnika nacionalnih manjina te neke poznate analitičare manjinske politike ocjene o tome što je Ustavni zakon donio nacionalnim manjinama i hrvatskom društvu te što bi trebalo poduzeti kako bi njegova uloga dalje jačala na dobrobit nacionalnih manjina, ali i hrvatskog društva u cjelini.

Pitanja u anketi MANJINSKOG FORUMA:

- Koji su po vama najznačajniji doprinosi primjene Ustavnog zakona?
- Koliko je Zakon utjecao na poboljšanje položaja nacionalnih manjina?
- U čemu se Zakon pokazao nefunkcionalan i neučinkovit?
- Mogu li se ti nedostaci otkloniti boljom implementacijom, ili bi Zakon u nekim aspektima, ipak trebalo mijenjati i što bi bile bitne, nezaobilazne promjene?
- Može li otvaranje postupka promjena Ustavnog zakona zaprijetiti redukcijom manjinskih prava (kao što to upravo neki traže i predlažu) i što bi to značilo za hrvatsko društvo?

Mr. sc. ZDENKA ČUHNIL, prijašnja zastupnica češke i slovačke nacionalne manjine u prethodna tri saziva Hrvatskog sabora

OD DONOŠENJA SAMOG ZAKONA NIJE POSTOJALA POLITIČKA VOLJA ZA RJEŠAVANJEM PITANJA DVOJEZIČNOSTI, NITI ZA DAVANJE ODGOVARAJUĆEG MEDIJSKOG PROSTORA MANJINAMA

Zdenka Čuhnil

Moramo prije svega odgovoriti na pitanje je li Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina dao doprinos integraciji nacionalnih manjina u hrvatsko društvo, je li senzibilizirao javnost da otvoreno prihvaća i razumije manjinske teme te što su same manjine time dobile, jer se o tom Zakonu u Hrvatskoj govori kao o najboljem u Europi. Kao vrlo pozitivno ističem da su nacionalne manjine uspjele izgraditi svoje institucije, prije svega udruge, s temeljnim zadatkom jačanja kulturnog identiteta. Ostvarena su određena politička prava kroz zastupljenost u jedinicama lokalne uprave i samouprave, sve do Hrvatskog sabora. Nažalost, nije ostvareno dopunsko pravo glasa u parlamentarnim izborima. Manjinska samouprava djelomično funkcionira. Bez davanja određenih većih ovlasti vijećima i jačanja njihove uloge, postaje upitno njihovo postojanje, odnosno opravdanost njihovog izbora i postojanja. Od samog donošenja Zakona nije postojala politička volja za rješavanje pitanja dvojezičnosti (prije svega uporabe službenog jezika), a ni za davanje odgovarajućeg medijskog prostora manjinama, što je inače obveza kroz primjenu Ustavnog zakona, ali i obveza temeljem ratifikacije Europske povelje o re-

gionalnim ili manjinskim jezicima te Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina. Prenosjenje ovlasti, da o primjeni Ustavnog zakona odlučuju općinska ili gradska vijeća, od samog početka je ukazivalo na to da se u Hrvatskoj ne želi dati pravo službene uporabe manjinskog jezika. A treba imati u vidu da je to osnova svake kulturne autonomije, jer bez manjinskog jezika nema ni kulturne autonomije.

Kada govorimo o opstrukcijama Ustavnog zakona treba podsjetiti da su pojedine županije osporavale pravo izjašnjavati se pripadnicima nacionalnih manjina, a državne institucije nisu na to reagirale. Nakon više od dvadeset godina hrvatske samostalnosti i deset godina primjene Ustavnog zakona manjine nisu dobile televizijski prostor kakav su imale do 90-tih godina, a po Ustavnom zakonu ta obveza postoji. Značaj medija za ostvarivanje prava nacionalnih manjina je izuzetan, ali mediji su važni i da bi većina bila upoznata s vrijednostima koje manjine daju jednom društvu, s vrijednostima različitosti, multikulturalizma, tolerancije... Danas je loša percepcija o nacionalnim manjinama i velika netolerantnost prema njima, jer se o manjinama uvijek govori u negativnom kontekstu. Nemaju dovoljno prostora u većinskim medijima, a postoji čak i određena ksenofobija.

Politička volja o odnosu hrvatske države prema manjinama jasno je izražena prilikom donošenja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Nakon toga sljedi implementacija, odnosno provedba tog zakona, a nepoštivanje zakona na izvjestan način predstavlja nepoštivanje same države. Što se tiče promjena zakona, njega je nužno proanalizirati i vidjeti prednosti i nedostatke te na osnovu seriozne rasprave krenuti u eventualne promjene. Međutim, kada je riječ o pitanjima dvojezičnosti nužno je jasno kazati neke stvari. Želim podsjetiti na problem koji su Česi imali u Daruvaru kada su zatražili svoje pravo na dvojezičnost. Čim se prepustilo da o tome odlučuju općinska

i gradska vijeća bilo je jasno da ne postoji volja na razini države da se to rješava. O zakonskim rješenjima se može razgovarati, ali o tome ne može odlučivati samo većina, već to mora biti stvar dogovora s manjinom. Prepuštanje tog problema lokalnim razinama značilo je guranje tog problema pod tepih i to se sada vlastima vraća kao bumerang. Ako se nešto želi mijenjati, ne može ga mijenjati lokalna razina, već Hrvatski sabor i to u suradnji s nacionalnim manjinama.

DAVOR GJENERO, politički analitičar i publicist

NAJVIŠE NEDOSTATAKA POSTOJI U IZGRADNJI "TREĆEG STUPA" MANJINSKE ZAŠTITE: MANJINSKIH SAMOUPRAVA. UMJESTO DA BUDU TIJELA UTJECAJA MANJINSKOGA CIVILNOG DRUŠTVA, VIJEĆA SU DOVEDENA POD KONTROLU POLITIČKE KLASSE

Davor Gjenero

Deset godina primjene Ustavnog zakona dovelo je do relevantnog povećanja sredstava što ih porezni obveznici izdvajaju za zaštitu manjinskih prava. Međutim, rezultat bitne promjene proračunske pozicije manjina bio je, prije svega, povoljniji položaj manjinske političke elite, koja je koncentrirala društvenu moć unutar manjinske zajednice i kontrolira financiranje manjinskih nevladinih organizacija, dok se socijalna situacija pripadnika manjina nije bitno promijenila.

Iako je ustavnim reformom, provedenom radi zadovoljavanja europskih kriterija za pristupanje Hrvatske Europskoj uniji (vezanih uz poglavlje o pravosuđu i temeljnim pravima), trebalo doći do reforme izbornog modela za izbor manjinskih zastupnika, kako bi se spriječilo da pripadnici manjine aktivno biračko pravo ostvaruju odabirom između svojevrstne getoizacije (glasovanje samo za manjinske zastupnike), ili asimilacije (glasovanje samo za redovite kandidate, a ne i za manjinske zastupnike) - premda bi se to moglo riješiti modelom dvostrukog prava glasa (barem za male manjine, koje ne ostvaruju pravo na razmjernost zastupljenosti), to do danas nije ostvareno, jer je Ustavni sud poništio prvo, neustavno rješenje, a Sabor nakon toga nije otklonio neustavnosti i ponudio novi model izbora.

Nakon reforme izbora nosilaca izvršnih poslova u lokalnoj i regionalnoj samoupravi, apsolutizirano je značenje većinskoga izbornog modela pri odabiru izvršne vlasti. Takav model posve je neprimjeren za plu-

ralne sredine, kojima je do reforme Ustavni zakon jamčio razmjernu zastupljenost i u poglavarstvima: kolektivnim tijelima izvršne vlasti na lokalnoj i regionalnoj razini. Izbor manjinskih donaćelnika/dogradonačelnika i dožupana nije adekvatan nadomjestak realnom sudjelovanju predstavnika manjine u izvršnoj vlasti, jer tako izabrani predstavnici nemaju realne moći u odnosu na neposredno izabrane individualne nosioce izvršnih poslova. Takav izbor funkcionara ponovno pogoduje samo manjinskoj političkoj klasi, koja na taj način dobiva relevantan broj mjesta s pristojnim prihodima, a bez realnog posla i odgovornosti.

Najviše nedostataka postoji u izgradnji "trećeg stupa" manjinske zaštite: manjinskih samouprava. Umjesto da budu tijela utjecaja manjinskoga civilnog društva, vijeća su dovedena pod kontrolu političke klase. Prekinuta je njihova veza s nevladinim organizacijama, koje su ovlaštene predlažati članova vijeća, a putem vijeća obično se, ili odvija politički sukob dviju frakcija manjinske političke klase, ili su vijeća posve marginalna. Vijeća su oslabljena zbog nepostojanja adekvatnog modela izbora njihovih članova, zbog toga što se manjinske samouprave ne izabiru istovremeno kad i tijela lokalne i regionalne samouprave, kojima bi vijeća nacionalnih manjina trebala biti konzultativni organi.

Za razliku od upitnog napretka u primjeni institucionalnih oblika manjinske zaštite, u deset godina primjene Ustavnog zakona bitno su napredovali "grass root" oblici zaštite manjina u lokalnim zajednicama. Postepeno i tegobno, među građanima u pluralnim zajednicama uspostavljena je svijest o tome da njihov loš socijalni položaj ne generiraju pripadnici drugih zajednica, koji žive u istoj sredini i dijele njihovu tešku socijalnu poziciju, nego neadekvatan društveni sistem i politička klasa. Taj postepeni napredak najviše ugrožava politička klasa u Hrvatskoj, koja neodgovorno potiče međunacionalne napetosti i poigrava se ostvarivanjem pojedinih manjinskih ustavno-zakonskih prava. Nužno je da se barem ona razina političke korektnosti, koja je već uspostavljena među građanima koji žive u pluralnim sredinama, uspostavi i unutar političke klase u Hrvatskoj. Tek tada će imati smisla ozbiljno promišljati o tome koliko je Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina unaprijedio sustav zaštite ljudskih i manjinskih prava u Hrvatskoj.

NEDŽAD HODŽIĆ, saborski zastupnik iz redova bošnjačke nacionalne manjine

POZIVAM SVE POLITIČKE STRANKE DA NA TERENU OBJASNE SVOM BIRAČKOM TIJELU POTREBU PROVOĐENJA USTAVNOG ZAKONA O PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA

Dosadašnjoj provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina možemo dati prolaznu ocjenu, pogotovo u onom di-

Nedžad Hodžić

jelu koji se odnosi na zastupljenost nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru. Međutim, u onom, najbitnijem, dijelu koji se odnosi na zaposlenost, u kojem stoji da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo srazmjerno učesću u ukupnom broju stanovnika participirati u broju radnih mjesta u državnoj i javnoj upravi i samoupravi, tu je stanje vrlo loše. Ali, treba znati kako je to ipak proces koji ne može biti realiziran preko noći, jer ne možete naprosto dati otkaze za npr. dvije-tisuće uposlenika hrvatske nacionalnosti da bi ste zaposlili pripadnike nacionalnih manjina. Pogotovo sada, u ovoj teškoj gospodarskoj situaciji.

Na nama je da tražimo optimalne modalitete kako te odredbe Ustavnog zakona provesti u život. Gledano u cjelini možemo biti zadovoljni, ali treba učiniti još puno napora da bi Ustavni zakon u potpunosti saživio u narednom periodu.

Aktualne ustavne promjene, koje se najavljuju, ne odnose se samo na prava nacionalnih manjina, ali je sigurno da je, primjerice, problematika referenduma koja bi mogla biti dio ustavnih promjena, itekako važna za nacionalne manjine i smatram kako bi ubuduće bila nužna provjera ustavnosti mogućih referendumskih pitanja.

Kada govorimo o, uvjetno rečeno, mogućim strukturnim ustavnim promjenama koje se izravno tiču nacionalnih manjina, nikako se ne bi smjela dopustiti mogućnost da se na referendumu umanjuju stečena manjinska prava. Manjinska prava moraju predstavljati pozitivnu diskriminaciju u odnosu na građane Hrvatske i očekujem kako ćemo sa budućim ustavnim promjenama izbjeći rizik da neke grupe građana ili udruge postavljaju pitanja koja bi umanjila prava manjina uopće pa tako i nacionalnih manjina.

Što se tiče ovih događanja u Vukovaru u svezi skidanja dvojezičnih natpisa, mislim da je tu riječ isključivo o političkoj manipulaciji. Vukovar doista jest u svijesti Hrvata grad od posebnog pijeteta. Međutim, upravo taj grad, koji to jeste, je i grad koji se nalazi "na vratima" Hrvatske i Europske unije pa mora biti i grad u kojem će se u potpunosti poštivati i primjenjivati hrvatski zakoni. Čirilica je prije svega jedno pismo i pozivam sve građane Hrvatske da nauče to pismo, jer će tako biti bogatiji ljudi. Ali, prije svega, pozivam i sve političke stranke da na terenu objasne svom biračkom tijelu potrebu za provođenjem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, a nikako da se, kao što se to čini, apsolutno pogrešnim tumačenjem članka 8 Ustavnog zakona šalje jedna kriva poruka. Taj članak Ustavnog zakona upravo

govori o potrebi da se uspostavi jedna dobra komunikacija između pripadnika nacionalnih manjina i većinskog naroda, a ne da se ograniče manjinska prava.

Sve zemlje u EU pa tako i Hrvatska trebale bi se držati najviših standarda kada je u pitanju poštivanje prava nacionalnih manjina. Ono što je u Hrvatskoj izuzetno dobro riješeno je pitanje vjerskih zajednica. Konkretno to mogu reći za islamsku zajednicu. I naš muftija Aziz ef. Hasanović ističe da bi hrvatski primjer trebao biti model kako islamsko pitanje treba rješavati u drugim europskim državama. Mislim da i to govori o pozitivnom potencijalu hrvatske vjerske i etničke tolerancije pa ne vidim razloga da se to ne primjeni i na druge.

VELJKO KAJTAZI, saborski zastupnik iz redova romske nacionalne manjine

USTAVNI ZAKON JE BITAN, JER STVARA JEDAN SIGURAN ZAKONODAVNI OKVIR DJELOVANJA NACIONALNIH MANJINA TE OSIGURAVA MINIMUM PRAVA KOJA MORAJU BITI POŠTOVANA KAKO OD INSTITUCIJA TAKO I OD STRANE VEĆINSKOG STANOVNIŠTVA

Veljko Kajtazi

Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina već gotovo 10 godina čini temeljni dokument kojim su definirana prava i način predstavljenosti hrvatskih građana koji pripadaju nekoj od 22 nacionalne manjine priznate hrvatskim Ustavom. Bez obzira na određene nedostatke i kritike, koje možemo čuti, posebno u skorije vrijeme, zakon je pomogao nacionalnim manjinama u promoviranju interesa te poboljšanju vlastitog statusa u Republici Hrvatskoj.

U posljednjih desetak godina došlo je do značajnih promjena u odnosu društva i institucija RH prema pripadnicima nacionalnih manjina. Iako je gotovo nemoguće usporediti pristup manjinskoj problematici danas, s onom iz, recimo, 90-ih godina prošlog stoljeća, činjenica je da ne možemo sav napredak i zasluge pripisati ovom Ustavnom zakonu. Hrvatska je u proteklih 13 godina značajno poboljšala svoj međunarodni status, postala je članicom značajnih međunarodnih asocijacija te ojačala svoj demokratski sustav i vladavinu prava. To su procesi koji još nisu završeni te će trajati još dugi niz godina, ali su svakako doprinijeli stvaranju ugodnije okoline za pripadnike nacionalnih manjina.

Hrvatska je danas demografski homogena zemlja, s postotkom većinskog stanovništva od preko 90% na cjelokupnom teritoriju zemlje. Međutim, povijesni razlozi utjecali su na to da nacionalne manjine, poglavito u nekim dijelovima zemlje, čine vrlo značajan faktor stabilnosti te svojom

tradicijom, jezikom i pismom doprinose bogatstvu zemlje u kojoj živimo. Upravo zbog velike važnosti te

brojnih negativnih lekcija iz povijesti, Ustavni zakon je bitan, jer stvara jedan siguran zakonodavni okvir djelovanja nacionalnih manjina te osigurava minimum prava koja moraju biti poštovana kako od institucija tako i od strane većinskog stanovništva.

Ustavni je zakon definirao brojna područja od značaja za nacionalne manjine u RH. Krenuvši od javne i službene upotrebe vlastitog jezika i pisma, preko odgoja i obrazovanja na materinjem jeziku, upotrebe znamenja i simbola, kulturne autonomije, samoorganizacije te zastupljenosti u predstavničkim tijelima itd. I dok Ustavni zakon definira mnoga područja djelovanja nacionalnih manjina, činjenica jest kako su u praksi neka prava ostvarena bolje nego neka druga i upravo zbog toga smatram da su nužna daljnja poboljšanja u implementaciji zakona.

Smatram da nije potrebno u potpunosti mijenjati zakon, već bi bolja implementacija vrlo brzo dovela do određenih poboljšanja u statusu pripadnika nacionalnih manjina u RH. Vrlo dobar primjer je funkcioniranje lokalnih i županijskih vijeća nacionalnih manjina, ili pak odredba o 5% pripadnika nacionalnih manjina koji bi trebali biti zaposleni u javnim institucijama RH. Nažalost zbog krize te opće zabrane zapošljavanja nemoguće je provesti navedenu odredbu zakona. Slični problemi pojavljuju se i u drugim sektorima.

Ustavni zakon je definirao što su vijeća nacionalnih manjina te na kakav način ona trebaju funkcionirati. S druge strane, mnoga vijeća nemaju osnovne uvjete za rad, poput osiguranog prostora za redovne sastanke.

S obzirom da je za mijenjanje Ustavnog zakona kao i Ustava RH potrebna 2/3 većina zastupnika Hrvatskog sabora, mislim da u skorije vrijeme neće doći do mijenjanja ovog zakona. Takva vrsta političkog avanturizma mogla bi nas u ovom trenutku koštati određenih prava koja su Ustavnim zakonom propisana. Stoga mislim da nije pravo vrijeme za to.

Dr.sc. ANTONIJA PETRIČUŠIĆ,
profesorica sociologije na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

PREMA MANJINAMA NISU SUSTAVNO RAZVIJANI TOLERANCIJA I PRIHVAĆANJE, KROZ OBRAZOVNI SUSTAV, MEDIJE, JAVNE NASTUPE UGLEDNIKA I POLITIČARA. STOGA SE MANJINSKA PRAVA U OČIMA VEĆINE, U PRAVILU, DOŽIVLJAVAJU KAO NEZASLUŽENE PRIVILEGIJE, A ZABRINJAVAJUĆE JE DA SU PORUKE NETOLERANCIJE ISPLIVALE NA VRH JAVNIH RASPRAVA ČIM JE NESTALO MEHANIZMA UVJETOVANJA EUROPSKE UNIJE

Donošenje Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina 13. prosinca 2002. godi-

Antonija Petričušić

ne predstavljalo je ne samo zakonsko usuglašavanje zaštite prava pripadnika nacionalnih manjina s europskim standardima manjinske zaštite, već je to bio i dokaz konsolidacije hrvatske demokracije, koja je iskazala aktivnu volju uključiti manjinsko stanovništvo u procese odlučivanja i raspodjelu proračunskih sredstava. Međutim, činjenica je da je osnovni motivator ovoj promjeni došao izvana, potaknut obvezama prema međunarodnoj zajednici, a nije bio iskaz prevladavajućih društvenih vrijednosti. Na žalost, posljednjih mjeseci svjedočimo raskoraku između pohvalnog teksta zakona i nepodržavajuće okoline u kojoj bi se on trebao provoditi. Propust vlasti da u proteklih deset godina, među građanstvom, legitimira hrvatsku manjinsku politiku kao legitimnu, potrebnu i pravednu, iskazuje se posljednjih godinu dana u prijeporima oko uvođenja dvojezičnosti u Vukovaru te putem skidanja dvojezičnih ploča ili kroz pojavu govora mržnje u javnim prostorima u drugim gradovima i mjestima. Prema manjinama nisu sustavno razvijani tolerancija i prihvaćanje, kroz obrazovni sustav, medije, javne nastupe uglednika i političara. Stoga se manjinska prava u očima većine, u pravilu, doživljavaju kao nezastužene privilegije.

Ako je osnovna pretpostavka da je integracija nacionalnih manjina, a ne njihova asimilacija ili negacija osnovnih ljudskih prava, svrha manjinskog zakonodavstva i manjinske politike, čini mi se da je ona primjenom Ustavnog zakona tek djelomično ostvarena. Učinkovito sudjelovanje nacionalnih manjina u javnom životu, prema odredbama iz Ustavnog zakona, postiže se uključivanjem pripadnika manjina u političke procese na svim razinama vlasti, od Sabora, preko regionalnih i lokalnih vlasti, njihovim sudjelovanjem u izvršnim tijelima, od Vlade pa do lokalnih vlasti te radom vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Nove institucije koje je Ustavni zakon iznjedrio, poput vijeća ili političkih predstavnika manjina na lokalnom nivou, rezultirale se ustanovljenjem uske, no dobro zbrinute manjinske elite, što dakako ne rješava probleme šire manjinske zajednice, niti doprinosi integraciji pripadnika manjina u društvo. Osim toga, institucije političkog predstavništva manjina proizvode na raznim razinama vlasti politički klijentelizam. On je manjinskim strankama i zastupnicima u dvije prethodne vlade osigurao niz dužnosničkih mjesta i privilegija, dok se manjinski zastupnici ne iskazuju kao gorljivi zagovaratelji svoga biračkog tijela, a niti kao predlagači zakonskih prijedloga i učesnici rasprava.

Problematičan je i model financiranja manjinskih udruga iz proračunskih sredstava

za tzv. kulturnu autonomiju: kvantiteta (tj. zadovoljenje što većeg broja potencijalnih korisnika) prevaže nad kvalitetom projekata i programa. Budući su ova sredstva dostupna isključivo manjinskim udrugama, došlo je do bujanja manjinske civilne scene i svojevrsnog etno-biznisa. Osim što je dugo trebalo da se sustav kontrole trošenja proračunskog novca uspostavi, upitno je i koliko je pravedno isključivanje ostalih udruga civilnog društva iz ostvarivanja manjinskih projekata.

Ustavni zakon je do sada proizveo tek su-postojanje manjina i većinskog naroda, a ne istinsku integraciju te interakciju temeljenu na toleranciji i međusobnom uvažavanju, barem ne prema pripadnicima najveće - srpske nacionalne manjine. Integracija je proces koji zahtijeva da svi članovi određenog društva prihvate i poštuju zajedničke javne institucije, dijele osjećaj pripadnosti zajedničkoj državi, ali i da žive u inkluzivnom društvu u kojem se ni jedna građanka ili građanin ne osjećaju isključeno, marginalizirano ili diskriminirano temeljem pripadnosti nacionalnoj manjini. U Hrvatskoj to još uvijek nije slučaj, a zabrinjavajuće je da su poruke netolerancije isplivale na vrh javnih rasprava čim je nestalo mehanizma uvjetovanja Europske unije.

NIKOLA MAK, potpredsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH i prijašnji saborski zastupnik iz redova njemačke nacionalne manjine

TREBA UKAZATI NA PROBLEME IMPLEMENTACIJE AKTUALNOG ZAKONA, A IMPLEMENTACIJA JE UVIJEK OBOSTRANI ILI DVOSMJERNI PROBLEM, KAKO TIJELA DRŽAVE I LOKALNE I REGIONALNE SAMOUPRAVE TAKO I SAMIH NACIONALNIH MANJINA

Nikola Mak

Ako propitujemo koliko je Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina utjecao na poboljšanje položaja nacionalnih manjina, odgovor je: mnogo. Mnogo, jer je, prije svega, učvrstio njihov pravni i politički položaj. Sve drugo može da se poboljšava, da se korigira, nadopunjuje, mijenja. Međutim, osnovna načela su bitna i ona su na najbolji mogući način riješila ta, uvjetno rečeno, ključna statusna pitanja, zakonska i ustavna, nacionalnih manjina.

Naravno, kroz višegodišnju primjenu ovog zakona pokazali su se i neki aspekti njegove nefunkcionalnosti i neučinkovitosti. Između ostalog i oni nomotehničke naravi i mogli bi reći da je nakon deset godina sazrelo vrijeme da se ovaj, inače, jako dobar zakon,

dotjera i poboljša kako bi se odstranile neke nelogičnosti, propusti i slabosti i kako bi ga se učinilo što djelotvornijim te kako bi dobili jedan, u svakom pogledu, uzoran i reprezentativan zakon najvišeg standarda u pogledu zaštite prava nacionalnih manjina.

Ali, treba ukazati i na probleme implementacije aktualnog zakona. Uvijek ističem da je implementacija obostrani ili dvosmjerni problem, kako tijela države i lokalne i regionalne samouprave tako i samih nacionalnih manjina. U tom pogledu apsolutno je moguće poboljšati implementaciju. Pri tome se treba služiti dobrim primjerima, gdje je na razini lokalne i regionalne samouprave položaj nacionalnih manjina vrlo dobro riješen, ali sada ovisi i od samih nacionalnih manjina da to iskoriste i pretvore u svoje prednosti.

Zaključno bih rekao da je Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina zreo za određena dotjerivanja i poboljšanja, ali mislim da sada nije vrijeme za to i da bi u ovom momentu bilo bolje unaprijediti i primijeniti njegove brojne, nesporne kvalitetne odredbe, nego forsirati ishitrene promjene. U našoj aktualnoj situaciji uzavrelih i ružnih političkih strasti, naglašenog političkog voluntarizma te teškog gospodarskog i općeg društvenog stanja dotjerivanje Ustavnog zakona moglo bi izazvati više opasnosti i donijeti više štete nego koristi i nacionalnim manjinama i hrvatskom društvu u cjelini. U svakom slučaju, svakoj promjeni Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina trebala bi prethoditi kvalitetna i široka rasprava koja bi ukazala na sve ono što je do sada bilo zapostavljeno, ili krivo postavljeno, ili nije uopće postavljeno. Oni koji su protiv Ustavnog zakona neka izađu javno sa svojim stavovima i sa svojim argumentima, a oni koji brane Ustavni zakon i znaju njegove vrijednosti i opći društveni i politički značaj znat će se tome argumentirano suprotstaviti i prezentirati cjelokupnoj hrvatskoj javnosti pravi pristup ovom problemu.

Dr. sc. MILORAD PUPOVAC, saborski zastupnik srpske nacionalne manjine i predsjednik Srpskog narodnog vijeća (SNV)

AKO SE NASTAVI KAMPANJA KOJA TRAŽI SMANJENJE MANJINSKIH PRAVA, AKO SE USTAVNI SUD NE BUDE OGLAŠAVAO, A HRVATSKI SABOR NE BUDE DONIO IZMJENE USTAVA KOJIMA ĆE SE TO OGRANIČITI, TO ONDA DOISTA MOŽE DOVESTI DO OZBILJNOG UGROŽAVANJA MANJINSKIH PRAVA U RH

Milorad Pupovac

Što se tiče dosadašnjih pozitivnih učinaka Ustavnog zakona, prvo treba istaknuti da je RH na taj način pokazala svoju političku zrelost prema manjinskim zajedni-

cama i narodima koji žive u RH te prema očekivanjima međunarodne zajednice, što je RH omogućilo i članstvo u EU. Drugi pozitivni učinak se odnosi na pripadnike manjina kojima je priznat set njihovih prava i njihova ustavno-pravna pozicija u RH. Što se tiče Srba u RH ovih deset godina značajno je u pogledu političke participacije posebno na županijskim, gradskim i općinskim razinama, gdje su manje ili više uspješno ostvarili pravo na proporcionalnu zastupljenost u predstavničkim i izvršnim tijelima. Zabilježen je i određeni napredak u pogledu ostvarivanja prava na dvojezičnost te je započeta praksa ostvarivanja tog prava ne samo za starije i ranije priznate, nego i za novije manjine kao što je srpska. Kada je riječ o manjinskim vijećima, mnoga su izabrana i konstituirana, što je pozitivno, ali tu bilježimo i značajne nedostatke, kao što značajne nedostatke bilježimo i u izbornom postupku vezanom za izbor zastupnika nacionalnih manjina u Hrvatski sabor.

Na ovom planu su očite dvije slabosti Ustavnog zakona. Prva je da su manjinska vijeća prepuštena dobroj volji i mogućnostima županijskih, općinskih i gradskih vlasti, što je dovelo do toga da mnoga manjinska vijeća, nakon konstituiranja, nisu imala odgovarajuće pretpostavke za rad. Uпитno je da li će dobiti sredstva i podršku za rad ili ne i da li će biti prepoznati kao partneri lokalnoj samoupravi. Tu je potrebno u budućnosti napraviti izmjene kojima bi se obavezale državna i lokalna vlast da manjinskim vijećima osiguraju uvjete za rad. Nužno je i bolje regulirati i potaknuti povezanost manjinskih vijeća, nego što je to regulirano trenutnim Ustavnim zakonom. Sada je to moguće predviđenom nacionalnom koordinacijom koje su rezultat dobre volje, ali ne i obveze i stvarne potrebe da manjinske zajednice imaju nacionalna vijeća sa ovlastima i ingerencijom koja će jamčiti organizacijsku povezanost i istovremenu programsku usuglašenost i programsku harmoniziranost. Toga sada nemamo dovoljno. Sam izborni postupak za izbor zastupnika u Hrvatski sabor iz redova nacionalnih manjina, treba ispraviti i izmijeniti, što je pokušano ustavnim izmjenama 2010. godine. Dosadašnji postupak nije priznavao dvostruko ili dodatno pravo glasa pripadnicima nacionalnih manjina što je suprotno članku 15 Ustava RH. Aktualna praksa stavlja manjine u situaciju da biraju "ili-ili" - između toga hoće li glasati kao građani, ili kao pripadnici nacionalnih manjina. Time se narušava dio tajnosti izbornoga postupka i privatnost etničke pripadnosti, a pripadnike manjina se dovodi u neravnopravan položaj i odbija od sudjelovanja u izborima i glasanju na manjinskim listama. To smatram neustavnim. Također, smatramo nužnim da se Ustavni zakon (i to očekujemo od predstojećih ustavnih promjena) donosi po ustavnoj proceduri (a ne kao organski zakon), odnosno da to stvarno bude Ustavni zakon, ne samo po imenu, već i po svom važenju u odnosu prema drugim zakonima.

Što se tiče pokušaja da se Ustavni zakon mijenja u dijelu, u kojem se govori o ostvari-

vanju prava na dvojezičnost ili dvopismenost (na način da se census za to pravo podigne sa sadašnjih 33 % na 50 % udjela neke nacionalne manjine u stanovništvu) to predstavlja ozbiljnu kampanju protiv manjinskih prava, Ustavnog zakona i međunarodnih obveza koje je RH preuzela. To bi nesumnjivo narušilo stečena prava mnogih manjina u RH. Nije riječ samo o Srbima, nego i o Talijanima, Mađarima, Česima, Slovacima, koji ta prava već ostvaruju u znatno većem obimu od građana srpske nacionalnosti. Ako se nastavi kampanja koja traži smanjenje manjinskih prava zajamčenih Ustavnim zakonom, ako se Ustavni sud ne bude oglašavao, a Hrvatski sabor ne bude donio izmjene Ustava kojima će se to ograničiti, to onda doista može dovesti do ozbiljnog ugrožavanja manjinskih prava u RH. Treba podsjetiti da od 1992. godine naovamo, u nekoliko faza, bilježimo smanjivanje i ograničavanje prava nacionalnih manjina pa se nadamo da se to sada neće opet dogoditi.

Dr. sc. SINIŠA TATALOVIĆ, profesor na Fakultetu Političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

MODEL ZAŠTITE NACIONALNIH MANJINA U HRVATSKOJ GRADIO SE DUGO I STRPLJIVO. TOME SU SVOJ DOPRINOS DALI SVI KLJUČNI AKTERI, DRŽAVNE INSTITUCIJE, PREDSTAVNICI MANJINA I MEĐUNARODNA ZAJEDNICA. BILO BI LOŠE KADA BI SE STEBAO DOJAM DA SE SVE TO ČINILO ZBAG ČLANSTVA U EUROPSKOJ UNIJI

Siniša Tatalović

Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina donesen je u vrijeme kada je Hrvatska započela demokratsku tranziciju. Tada su doneseni brojni zakoni koji su trebali omogućiti demokraciju hrvatskog društva i usvajanje demokratskih standarda potreb-

nih za članstvo u Europskoj uniji. Primjena Ustavnog zakona omogućila je značajno poboljšanje položaja nacionalnih manjina. To se posebno može reći za nacionalne manjine koje su to postale osamostaljivanjem Republike Hrvatske.

Poboljšanje položaja nacionalnih manjina, nakon donošenja Ustavnog zakona, bilo je vidljivo u različitim aspektima njihovih prava. Bila su proširena neka prava u području kulturne autonomije, ali i u mogućnostima predstavljanja interesa nacionalnih manjina u tijelima državne vlasti na svim razinama. Zakonom je omogućeno biranje pripadnika nacionalnih manjina u različita tijela državne vlasti na svim razinama. Omogućeno je formiranje i posebnih predstavničkih

tijela nacionalnih manjina kao što su vijeća i predstavnici nacionalnih manjina. Djelovanje ovih tijela omogućilo je lakše predstavljanje interesa nacionalnih manjina i njihovo usklađivanje unutar tijela državne vlasti koje su nadležne za rješavanje određenih pitanja. Od donošenja Ustavnog zakona do danas, situacija u ovom segmentu manjinskih prava se kontinuirano poboljšavala.

Zakon o pravima nacionalnih manjina sadrži i određene odredbe koje je teško provesti. To se posebno odnosi na proceduru izbora vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. U nekim slučajevima vijeća i predstavnici se biraju sa vrlo malim brojem glasova. Pojedina prava nacionalnih manjina, zapisana u Ustavnom zakonu, ne provode se na jednak način u svim jedinicama lokalne i regionalne samouprave. U tome se uočava i značajna razlika između pojedinih nacionalnih manjina.

Neki nedostaci bi se mogli otkloniti bo/ljom implementacijom. To se posebno odnosi na službenu upotrebu jezika i pisma nacionalnih manjina, ili obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Razgovor o promjeni Ustavnog zakona je vrlo osjetljivo pitanje. Kada bi se te promjene pokrenule, mislim da bi u sadašnjim političkim okolnostima bilo teško predvidjeti što bi te promjene mogle obuhvatiti i kakav bi bio konačni ishod. Manjinska prava su vrlo osjetljiva tema i kada se govori o njihovim promjenama, to treba biti usmjereno samo na njihovo širenje, a ne sužavanje. Zbog određenih inicijativa koje su nedavno pokrenute i koje su usmjerene na sužavanje nekih manjinskih prava, mislim da je najbolje da sve ostane kako jest.

Trenutni odnosi u društvu i rasprave o dvojezičnosti koje su obilježene i incidentima, u kojima se skidaju dvojezični natpisi sa državnih institucija, nisu povoljno okruženje za raspravu o promjenama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Model zaštite nacionalnih manjina u Hrvatskoj gradio se dugo i strpljivo. Tome su svoj doprinos dali svi ključni akteri, državne institucije, predstavnici manjina i međunarodna zajednica. Bilo bi loše kada bi se stekao dojam da se sve to činilo zbog članstva u Europskoj uniji.

FURIO RADIN, saborski zastupnik talijanske nacionalne manjine i predsjednik saborskog Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

PRAVA NACIONALNIH MANJINA SU DINAMIČNA KATEGORIJA KOJU JE NUŽNO VREMENOM MIJENJATI I DOGRAĐIVATI, ALI U POZITIVNOM SMJERU U DUHU TOLERANCIJE I MEĐUSOBNOG UVAŽAVANJA, A U CILJU PROSPERITETA CIJELE ZAJEDNICE, ODNOSNO DRŽAVE

Zakon je donesen u neuobičajenim okolnostima, kada se dogodio prevrat u hrvatskoj

Furio Radin

bio u oporbi i ne slažem se s mišljenjima kako bi manjine uvijek morale biti "uz vlast". Nije bilo lako afirmirati manjinsku problematiku, a kamoli izboriti se za neka afirmativna zakonska rješenja. Imali smo velikih očekivanja, ali kada se pristupilo kreiranju shvatili smo da neće biti lako. Najveći problem tada je bio na koji će se način manjine predstavljati u parlamentu, odnosno u Hrvatskom saboru. Da li će dolaziti sa manjinskih lista na osnovi glasa samih manjina ili iz političkih stranaka. Mi "manjinci" smo, dakako, zastupali model na osnovi glasa manjina, a tadašnja Vlada model sa stranačkih lista. Većina rasprave tada je vođena oko toga, a zaboravilo se da postoje mnogi drugi, izuzetno značajni, manjinski problemi koji su ostali "sa strane", neriješeni. Tu pogotovo mislim na nedovoljno razrađen sustav predstavnika i vijeća nacionalnih manjina. Ono što nam je tada "izmaklo", a upravo se u posljednje vrijeme pokazuje izuzetno lošim, jeste da se jednom, uvjetno rečeno, čudnom formulacijom Ustavni zakon donosi po proceduri organskog zakona. Tako nešto je nepojmljivo, jer nešto, ili je, ili nije Ustavni zakon. To je dovelo do nekih nesretnih odluka Ustavnog suda koji je ukinuo neke odredbe Ustavnog zakona.

Bez pravog glasa nacionalnih manjina nema ni otvaranja tema koje njih muče. Hrvatski sabor je pravo mjesto gdje se inicira rješavanje problema pripadnika nacionalnih manjina. To je najviša razina gdje se postiže svojevrsna "rezonancija" prema nižim razinama. Posebno ističem problem nedovoljne regulacije pitanja vezanih uz djelovanje predstavnika i vijeća nacionalnih manjina, što, kao što vidimo zadnjih godina, rezultira time da na manjinske izbore ne izađe niti svaki deseti pripadnik manjina, a posebna priča je njihova efikasnost i ostalo što je moralo biti bolje riješeno u startu, ali se još može ispraviti i poboljšati.

Činjenica je kako je osnova Zakona dobra, ali će tu trebati i dosta dorade, koja će se možda dogoditi u nekom budućem vremenu kako bi primjena Zakona bila još kvalitetnija, odnosno kako bi se manjinama omogućila možda i veća prava. Kada govorimo o dvojezičnosti, danas smo svjedoci kako to nije problem zakonitosti i zakona nego politike i pokušaja politike da ne poštuje zakon. Neki spominju Istru kao pozitivan model dvojezičnosti, ali i tu se ima još dosta toga napraviti. Međutim, činjenica je da se u Istri dogodilo nešto dijametralno suprotno od onog što sada vidimo u Vukovaru. I u

politici - nakon desetogodišnje tzv. "demokracije" tadašnjeg HDZ-a, kada je na političku scenu došla tzv. koalicija šestorke. Do tada sam osam godina

Istri su itekako bile teške, otvorene ratne rane. Tragedija nakon Drugog svjetskog rata je bila enormna. Ipak, našlo se snage za put tolerancije kojim su uvažavana prava i nacionalnih manjina, a dvojezičnost je, unatoč činjenici da su rijetke lokalne sredine gdje živi više od 1/3 pripadnika talijanske nacionalne manjine, dignuta na županijski nivo. Samo jedan dio problema su postotci, a drugi je kulturno naslijeđe koje ne postoji samo kod manjine nego i kod većine. Zato, u Istri volimo govoriti o talijanskoj komponenti, a ne o manjini, jer ogromna većina shvaća kompleksnost ove problematike i senzibilizirana je za donošenje što kvalitetnijih odluka. Općenito problematika zakonske regulative prava nacionalnih manjina je dinamična kategorija koju je nužno s vremenom mijenjati i dograđivati, ali u pozitivnom smjeru u duhu tolerancije i međusobnog uvažavanja, a u cilju prosperiteta cijele zajednice, odnosno države.

ALEKSANDAR TOLNAUER, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH

DONOŠENJEM USTAVNOG ZAKONA MANJINE SU PRIHVAĆENE KAO PARTNERI U JAVNOM I POLITIČKOM ŽIVOTU A PRISTUP PROMJENAMA SE MORA BAZIRATI NA ŠIROKOJ, ODGOVORNOJ I STRUČNOJ RASPRAVI I NE SMIJE POSTATI PREDMET POLITIKANSTVA I ŽRTVA POLITIČKE OSTRASČENOSTI

Aleksandar Tolnauer

U svajanjem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, one su nakon dužeg perioda stigmatizacije zakoračile na hrvatsku političku scenu i otpočeo je dug i mukotrpan put implementacije ovog važnog zakona, s puno prepreka i blokada, ali i sa novim odnosima i to prvenstveno u smislu partnerstva i prihvaćanja predstavnika nacionalnih manjina kao relevantnih partnera u javnom i političkom životu zemlje.

Donošenjem Ustavnog zakona započele su i promjene te nesumnjivo poboljšanje ukupne društvene klime i socio-kulturnog ozračja, kao nezaobilaznih pretpostavki u zaštiti i razvoju manjinskih prava, jer se samo zakonskom regulativom, ma kako ona kvalitetna bila, ne može sve niti regulirati, niti riješiti.

Ipak, Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina i njegove eventualne promjene ne trebaju biti nikakav tabu, jer vrijeme nepobitno pokazuje da su mjere politike zaštite nacionalnih manjina dinamična kategorija te da se Ustavni zakon bavi vrlo živom, ali i

osjetljivom materijom koja uvijek traži svoja poboljšanja i daljnji razvoj.

Spektar mogućih promjena Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina potencijalno je dosta širok. U ovom momentu nema o tome službenog stava Savjeta, ali imamo niz vrlo zanimljivih indikacija koje dolaze s terena i mislim da će u svakoj daljnjoj raspravi o njima trebati povesti računa, jer se upravo u konkretnim situacijama svakodnevnog života moglo dobro sagledati sve prednosti i kvalitete, ali i nedostatke Ustavnog zakona.

Najveći dio primjedbi manjinskog korpusa odnosi se na zastupanje nacionalnih manjina, odnosno ulogu i rad vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Naime, mnogi smatraju da ipak nije osiguran adekvatan mehanizam kako bi pripadnici nacionalnih manjina mogli kvalitetno sudjelovati u rješavanju manjinskih problema na lokalnoj razini. Oni ističu da je uloga vijeća i predstavnika nacionalnih manjina isključivo savjetodavna i kao takva izrazito nedjelotvorna i ovisna o dobroj volji lokalnih moćnika. Ako zakon kaže da su vijeća (i predstavnici) nacionalnih manjina osnovani radi sudjelovanja u javnom životu svojih sredina i upravljanju lokalnim poslovima to je velika stvar, ali sustav kakav je ne omogućuje da se to realizira na djelotvoran način. Nadalje, vezano za sustav predstavljanja nacionalnih manjina preko vijeća, česte su primjedbe da su struktura i brojnost tih vijeća neprimjereni stvarnim mogućnostima nacionalnih manjina u pojedinim sredinama, posebno u ruralnim općinama i da se onda ne može ni ostvariti zadovoljavajuću kvalitetu tih manjinskih tijela i njihov kvalitetan utjecaj u sredinama u kojima djeluju. S tim su povezane i brojne primjedbe vezane za proces i proceduru izbora vijeća i predstavnika i taj izborni sustav treba biti predmet ozbiljne i stručne rasprave. Također, kada govorimo o mogućim promjenama Ustavnog zakona, u posljednje vrijeme sve se češće čuju i primjedbe o opravdanosti izbora i funkcioniranja vijeća u onim sredinama gdje manjina nije "manjina", već "većina", odnosno u onim sredinama gdje pripadnici neke manjine zapravo čine većinu stanovnika neke lokalne zajednice. Realno je očekivati da će se Hrvatska uskoro suočiti (posebno povezano i s članstvom u EU) i sa promjenama svoga regionalnog ustrojstva, a onda vjerojatno i sustava lokalne i regionalne samouprave te da će to sigurno utjecati i na sustav zastupanja nacionalnih manjina na lokalnoj razini. I, na kraju, treba reći da je puno zamjerki iz redova nacionalnih manjina i na sustav predstavljanja nacionalnih manjina na državnoj razini, odnosno u Hrvatskom saboru. To nije kritika saborskih zastupnika nacionalnih manjina, ali predstavnici nacionalnih manjina opravdano postavljaju pitanje je li moguće da jedan saborski zastupnik predstavlja npr. 6, ili 12 nacionalnih manjina, da bude adekvatno i kvalitetno upoznat s njihovim problemima i interesima i potrebama.

Ipak, jedno je sigurno, pristup promjenama se mora bazirati na širokoj, odgovornoj i stručnoj raspravi i ne smije postati predmet politikanstva i žrtva političke ostrašćenosti.

Intervju sa Sarom Lalić, koordinatoricom istraživanja "Zastupljenost i indikatori diskriminacijskih i ksenofobičnih stavova u republici Hrvatskoj"

HRVATSKO DRUŠTVO IMA POTENCIJAL ZA BORBUTIV DISKRIMINACIJE

Rezultati ovog istraživanja mogu istodobno i zabrinjavati i ohrabrivati. Ohrabrivati prvenstveno zato jer stabilna većina društva ipak nema nikakav tip negativnih stavova prema ovim skupinama, što je vrlo dobar potencijal za razvitak u budućnosti. S druge strane, zabrinjava visok postotak negativnih stavova prema nekim skupinama, poput Roma, Srba, tražitelja azila i Muslimana. To je svojevrsno upozorenje da se s ovom temom trebamo baviti pažljivije i intezivnije u narednom razdoblju.

Sara Lalić

• Što su pokazali rezultati istraživanja i kako u tom kontekstu stoje nacionalne manjine u Hrvatskoj? Jesu li negativni stavovi o odbojnosti prema njima veći ili manji, nego prema drugim istraživanim skupinama?

Cijelo istraživanje, koje je inicirao Centar za mirovne studije, bilo je prvenstveno usmjereno na ispitivanje ksenofobičnih stavova, stavova prema multikulturalnom društvu i stavova prema doseljavanju stranaca u Republiku Hrvatsku. Međutim, u dijelu istraživanja ispitivani su i stavovi prema konkretnim skupinama, poput određenih nacionalnih i vjerskih manjina, određenih kategorija stranaca s obzirom na njihovo podrijetlo i tražitelja azila. Kad gledamo rezultate tog dijela istraživanja, teško je dati jednoznačan odgovor jesu li stavovi prema nacionalnim manjinama više negativni nego prema drugim skupinama. Kako je i očekivano, građani nemaju jednake stavove prema svim nacionalnim manjinama. U tom kontekstu, Romi i Srbi su se našli vrlo visoko na ljestvici grupa prema kojima građani najviše imaju negativne stavove, zajedno s tražiteljima azila i Muslimanima kao vjerskom manjinom. Pritom, prema Romima građani imaju najviše negativnih stavova (više od 40 posto).

ZABRINJAVAJUĆI ODNOS PREMA NEKIM MANJINAMA

• Istraživanjem se konstatira da značajan broj ispitanika ima negativan odnos prema Romima ili Srbima, ali i da je značajan broj onih koji nemaju te negativne stavove. Kakve naboje nose takvi rezultati? Ohrabruje li činjenica da više od polovine ispitanika nema negativne stavove prema nacionalnim manjinama, ili pak činjenica da skoro polovina ispitanika ima negativne stavove opasno zabrinjava?

S obzirom na iskustva iz povijesti, ali i iz aktualnih procesa u nekim drugim zemljama, možemo reći da je upravo ovakvo razdoblje, u kojem se sada nalazimo, vrlo pogodno za razvoj ksenofobije, nacionalizma i rasizma. Riječ je o teškoj ekonomskoj situaciji, velikoj nezaposlenosti, izrazitoj ekonomskoj nejednakosti, kojoj se trenutno ne vidi kraj i upravo se tada stvaraju ove vrsti netrpeljivosti.

Pojave diskriminacije zasigurno utiču na proces povratka Srba, izbjeglih iz Hrvatske tijekom i nakon posljednjeg rata. To stavlja strah od diskriminacije na prvo mjesto razloga zašto se ti ljudi ne bi vratili u Hrvatsku.

Mislim da nas rezultati ovog istraživanja mogu istodobno i zabrinjavati i ohrabrivati. Ohrabrivati prvenstveno zato jer stabilna većina društva ipak nema nikakav tip negativnih stavova prema ovim skupinama, što je vrlo dobar potencijal za razvitak u budućnosti. S druge strane, zabrinjava visok postotak negativnih stavova prema nekim skupinama, poput Roma, Srba, tražitelja azila i Muslimana. To je svojevrsno upozorenje da se s ovom temom trebamo baviti pažljivije i intezivnije u narednom razdoblju.

• Imate li uvid kako pojave diskriminacije utiču na proces povratka?

Pojave diskriminacije zasigurno utiču na proces povratka Srba, izbjeglih iz Hrvatske tijekom i nakon posljednjeg rata. To vrlo jasno pokazuje i istraživanje koje je Centar za mirovne studije proveo u suradnji s organizacijom YUCOM na uzorku od 350 ispitanika, pod nazivom "Studija o položaju izbjeglih lica iz Republike Hrvatske". Prema rezultatima tog istraživanja 76.7 posto ispitanika navodi strah od diskriminacije kao jedan od razloga zašto se ne bi vratili u Hrvatsku. Isto navodi 72.8 posto mladih ispitanika. To stavlja strah od diskriminacije na prvo mjesto razloga zašto se ti ljudi ne bi vratili u Hrvatsku. Da je to zaista opravdan strah pokazuje i višemjesečna kampanja protiv uvođenja dvopismenih natpisa i ploča u Vukovaru i drugim mjestima. Međutim, to je nešto s čime se trebamo baviti, ne samo da bi se olakšao povratak izbjeglica koji se u Hrvatsku žele vratiti, nego i zbog Srba koji u Hrvatskoj sada žive i vjerujem da im u ovim trenucima nije lako, niti se osjećaju sasvim sigurno.

• Imate li uvid u to koje društvene okolnosti, ili procesi, više doprinose tim negativnim stavovima?

U ovoj smo fazi objavili samo osnovne podatke istraživanja, bez dodatne interpretacije. Tijekom 2014. godine ćemo objaviti publikaciju u kojoj ćemo, u suradnji s akademskom zajednicom, ući u malo dublju analizu prikupljenih podataka. Za sada, s obzirom na iskustva iz povijesti, ali i iz aktualnih procesa u nekim drugim zemljama, možemo reći da je upravo ovakvo razdoblje, u kojem se sada nalazimo, vrlo pogodno za razvoj ksenofobije, nacionalizma i rasizma. Riječ je o teškoj ekonomskoj situaciji, velikoj nezaposlenosti, izrazitoj ekonomskoj nejednakosti, kojoj se trenutno ne vidi kraj i upravo se tada stvaraju ove vrsti netrpeljivosti. Nažalost, izgleda da će nam u tom smislu biti još gore i da upravo ovo mora biti trenutak u kojem ćemo se solidarizirati jedni s drugima i zajedno se boriti protiv problema, koji zapravo najviše utiču na naše živote i sve nas jednako tište.

STRAH OD DISKRIMINACIJE OTEŽAVA POVRATAK

• Kako procjenjujete ulogu pojedinih društvenih institucija kada su u pitanju negativni stavovi prema nacionalnim manjinama? Koliko na to utiču mediji? Kakva je uloga obrazovnog sustava?

Obrazovni sustav je jedna od prvih instanci u koje treba uložiti trud da se ksenofobija i negativni stavovi prema nacionalnim manjinama uklone. Sada je obrazovni sustav i dalje, nažalost, dio problema, a ne dio rješenja, s obzirom da se kroz njega, na različitim razinama obrazovanja i u različitim dijelovima provlače sadržaji koji, makar implicitno, prikazuju određene nacionalne manjine na negativan način. Obrazovni sustav bi se stoga trebao usmjeriti na dvije stvari. Prvo, nužno je ukloniti problematične sadržaje. Drugo, potrebno je da obrazovni sustav na svim razinama obrazuje i odgaja građane u smjeru suradnje i tolerancije. Za to vidimo veliki potencijal u sklopu građanskog odgoja i obrazovanja. Također, nastavni bi sadržaji u školama trebali biti usmjereni i na to da građani koji prolaze kroz taj sustav imaju mogućnost naučiti nešto više o jeziku i kulturama najbrojnijih nacionalnih manjina u Hrvatskoj.

Kad govorimo o medijima, situacija je također daleko od zadovoljavajuće. Neki mediji, zbog podizanja čitanosti na senzacionalistički način pristupaju izvještavanju o događajima u koje su uključeni pripadnici nacionalnih manjina. Navest ću jedan tipičan primjer: često se, u izvještavanju o kriminalnim radnjama naglašava etnička pripadnost kriminalaca pa imate naslove poput "Rom ukrao...", dok se takvi naslovi nikad ne pojavljuju kada je riječ o Hrvatima. Odnosno, tada se etnička pripadnost počinitelja kaznenih djela ne spominje. To je samo jedan od primjera kako djeluju neki mediji. S druge strane, vrlo malo se priča o temama koje su zaista važne za život nacionalnih manjina i o kršenjima njihovih prava. Mediji bi, kao važan faktor u oblikovanju javnog mnijenja, trebali preuzeti odgovornost te biti pažljiviji u izvještavanju o ovakvim temama. Naravno, ima i vrlo mnogo svijetlih primjera, nažalost uglavnom manje čitanih medija, koji daju vrlo dobar primjer ostalima.

KRIZA JAČA NACIONALNU NETRPELJIVOST

• Kritički upozoravate na nedostatke javnih politika kada je u pitanju zaštita ljudskih prava, suzbijanje diskriminacije itd.. U čemu se u ovom trenutku u hrvatskom društvu ogledaju najizraženiji nedostaci na tom planu?

Hrvatska je u periodu pristupanja EU donijela niz institucionalnih, zakonodavnih i policy instrumenata za suzbijanje diskriminacije. Ti instrumenti, dominantno usmjereni na sankcioniranje diskriminacije su izrazito važan mehanizam, ali ne smiju biti jedini, niti izrazito dominantni. Tu se opet vraćamo na važnost upotrebe tzv. nodalnih instrumenata u oblikovanju javnih politika, odnosno na važnost informiranja i obrazovanja. Naravno, takve specifično anti-diskriminacijske politike su nužno ograničene u svom doseg jer, se netrpeljivost prema manjinama pojačano javlja i kao rezultat ekonomskih faktora pa bi i kvalitetna ekonomska politika, iako ne sama za sebe, doprinijela uklanjanju nacionalizma i

Sada je obrazovni sustav i dalje, nažalost, dio problema, a ne dio rješenja, s obzirom da se kroz njega, na različitim razinama obrazovanja i u različitim dijelovima provlače sadržaji koji, makar implicitno, prikazuju određene nacionalne manjine na negativan način.

Romi i Srbi su se našli vrlo visoko na ljestvici grupa prema kojima građani najviše imaju negativne stavove, zajedno s tražiteljima azila i Muslimanima kao vjerskom manjinom. Pritom, prema Romima građani imaju najviše negativnih stavova (više od 40 posto).

ksenofobije. Upravo je ta multiperspektivnost i interdisciplinarnost pristupa ključ za rješavanje problema o kojima govorimo.

• Kako ocjenjujete borbu protiv diskriminacije u hrvatskom društvu i implementaciju Zakona o suzbijanju diskriminacije?

Zakon o suzbijanju diskriminacije, koji je na snazi od 2009. godine imao je do sada neke vrlo dobre rezultate. U proteklih pet godina provedbe donesene su neke vrlo važne sudske presude, kojima se kažnjava diskriminacija i postavljen je okvir za razumijevanje fenomena diskriminacije uopće, barem iz pravne perspektive. S druge strane i dalje nemamo dovoljno sudske prakse u ovom području, a s obzirom na neke nove mehanizme koje je Zakon donio, sudovi se i dalje pokušavaju snaći u primjeni tog Zakona, jer je premalo uloženo u edukaciju svih relevantnih sudionika za njegovu provedbu.

OBRAZOVANJE ZA TOLERANCIJU

• Što je vaš prijedlog za akciju i na što baciti težište? Kako osposobiti relevantne društvene aktere da se kvalitetnije angažiraju na ovim pitanjima?

Čini mi se da se premalo truda ulaže u analizu stanja i osnovnih problema prije oblikovanja samih politika. To vrijedi za cijeli niz društveno važnih javnih politika pa tako i za antidiskriminacijsku. Kvalitetnih istraživanja uglavnom nema dovoljno, a ona rijetka koja se provode na kraju se ne koriste praktično. Institucije koje se bave ovim problemom uglavnom nemaju financijskih i ljudskih resursa za provedbu ovakvih istraživanja. Ključ je u povezivanju institucija, civilnog društva i akademske zajednice, čime bi se ovaj posao mogao puno bolje odraditi, ali, za to je potrebno hitno povećati ulaganja u znanost i ovakve znanstvene projekte.

• Imate li neke procjene hoće li se s ulaskom u EU stvari poboljšavati?

U Hrvatskoj se dugo vremena provlačio stav da će se ulaskom u Europsku uniju poštivanje prava manjina poboljšati te da će se ukloniti nacionalizam i ksenofobija. Iskustvo drugih zemalja uči nas da to nije istina. Kada vidimo da su, primjerice, Mađarska i Grčka, u kojima je već nekoliko godina izražena ksenofobija, čak i progonoj određenih manjina (Romi u Mađarskoj), članice Europske Unije, očito je da EU sama po sebi nije garancija za poštivanje ljudskih prava. Pritom moram istaknuti da je pritisak Europske Unije u godinama procesa pristupanja potaknuo neke pozitivne promjene, poglavito u smjeru institucionalnih i zakonodavnih promjena, ali nisam sigurna da će se stvari i u bliskoj budućnosti kretati na taj način. Bitno je da vlast, ali i društvo u cjelini shvate da nam ksenofobija i nacionalizam nikako ne koriste i da iz vlastitih, unutarnjih motiva krenemo u otklanjanje tih problema, a ne da čekamo poticaj iz vani.

* Centar za mirovne studije (CMS) organizirao je istraživanje "Zastupljenost i indikatori diskriminacijskih i ksenofobičnih stavova u republici Hrvatskoj". Istraživanje je u svibnju i lipnju 2013. na reprezentativnom uzorku 800 građana primjenom strukturiranog upitnika provela agencija za istraživanje tržišta i javnog mnijenja TARGET. Rezultati istraživanja dostupni su na www.cms.hr.

Ostvarivanje Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina

POTREBNA JE DOSLJEDNA PRIMJENA U JAVNOM POLITIČKOM ŽIVOTU

U okviru redovitog godišnjeg Izvješća o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava koja se u državnom proračunu Republike Hrvatske osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina, a koje Vlada RH najmanje jednom godišnje podnosi Hrvatskom saboru (Izvješće za 2012. g uvršteno je u dnevni red 10. sjednice Sabora) svoje ocjene dao je i Savjet za nacionalne manjine RH.

OCJENE SAVJETA ZA NACIONALNE MANJINE O PROVEDBI USTAVNOG ZAKONA O PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA U 2012. GODINI

U 2012. godini provedbu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina Savjet ocjenjuje zadovoljavajućom na području ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina te odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Međutim, ukupno analizirajući preostala područja i ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina utvrđenih Ustavnim zakonom, Savjet ističe postojanje okolnosti koje onemogućavaju dosljednu primjenu ostvarivanja prava u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Također, savjet ponovno ističe kako je uz neznatan pomak, pristup pripadnika nacionalnih manjina javnim medijima još uvijek nezadovoljavajući.

Tijekom 2012. godine Savjet za nacionalne manjine zaprimio je brojne pritužbe pripadnika nacionalnih manjina te nevladinih udruga i ustanova, koje ukazuju na moguću povredu manjinskih prava i sloboda, te ih je, sukladno članku 35. stavka 2. Ustavnog zakona, prosljedio na očitovanje nadležnim tijelima na državnoj i lokalnoj razini.

UPORABA JEZIKA I PISMA NACIONALNIH MANJINA

Savjet za nacionalne manjine, u skladu s mjerama iz Akcijskog plana za provedbu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, iz područja službene i javne uporabe jezika i pisma nacionalnih manjina, konstatira da je i tijekom 2012. godine bio naglašen problem neujednačenog statutarnog uređivanja prava službene i javne uporabe manjinskog jezika i pisma u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, sukladno Ustavnom zakonu i Zakonu o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina. Pojedine lokalne jedinice navedenu obvezu usklađivanja još uvijek nisu izvršile, dok je kod nekih usklađivanje izvršeno na neodgovarajući način. Za

POTREBNA JE DOSLJEDNA PRIMJENA USTAVNOG ZAKON U JAVNOM POLITIČKOM ŽIVOTU

ostvarivanje prava na ravnopravnu službeni uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina pred državnim tijelima prvog stupnja i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti nije iskazan veći interes pripadnika nacionalnih manjina. Vezano uz izdavanje osobnih dokumenata na jeziku nacionalnih manjina, unatoč poduzetim mjerama, pojedini pripadnici nacionalnih manjina još se uvijek susreću s problemima.

ODGOJ I OBRAZOVANJE

U području **odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina**, prema mišljenju Savjeta postignut je visok stupanj provedbe Ustavnog zakona kod tradicionalno dobro organiziranih manjina (češka, mađarska i talijanska nacionalna manjina), kao i unapređenje kvalitete nastave na jeziku i pismu nacionalnih manjina sufinanciranjem izrade autorskih udžbenika na jezicima nacionalnih manjina. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, dodjeljivanjem potpora udrugama koje provode odgojno-obrazovne programe učenja jezika i kulture nacionalne manjine namijenjene učenicima pripadnicima nacionalnih manjina u osnovnim i srednjim školama, znatno doprinosi provedbi Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

KULTURNA AUTONOMIJA

U ostvarivanju programa **kulturne autonomije** nacionalnih manjina postignut je visoki stupanj provedbe Ustavnog zakona, čemu svakako doprinosi sufinanciranje programa udruga i ustanova nacionalnih manjina iz sredstava državnog proračuna. Savjet je 13. travnja 2012. donio Odluku o rasporedu sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2012. godinu, a svim sudionicima Javnog poziva čiji programi nisu sufinancirani dostavio je pisani otpravak s razlozima neodobravanja sredstava. Tijekom 2012. godine, posredstvom Savjeta za nacionalne manjine, za potrebe kulturne autonomije udruga i ustanova nacionalnih manjina ukupno je utrošeno 40.671.000,00 kuna. Detaljan pregled sredstava u prilogu je ovog Izvješća.

Analizirajući kvartalna, polugodišnja i godišnja izvješća udruga i ustanova nacionalnih manjina, Savjet konstatira da još uvijek postoje određene nejasnoće vezano uz Metodologiju praćenja ostvarivanja programa nevladinih udruga i ustanova nacionalnih manjina, posebno u dijelu podnošenja financijskih izvješća. Slijedom navedenoga, u narednom razdoblju potrebno je nastaviti s tematskom edukacijom udruga o namjenskom korištenju proračunskih sredstava, načinima i metodologiji podnošenja izvješća, kao i o podnošenju prijava za fondove Europske Unije s ciljem osiguranja sredstava za financiranje manjinskih programa. Analizirajući rad udruga i ustanova nacionalnih manjina te postojeće propise koji uređuju ovo područje, Savjet je u više navrata isticao nužnost izmjena Zakona o udrugama te je i tijekom 2012. godine dostavio Ministarstvu uprave primjedbe na Nacrt prijedloga Zakona o udrugama.

PRISTUP JAVNIM MEDIJIMA

U području ostvarivanja prava nacionalnih manjina na **pristup javnim medijima**, Savjet naglašava da su mediji od presudnog značaja u promicanju ravnopravnosti nacionalnih ma-

njina, stvaranju međusobne tolerancije, promicanju suživota s većinskim narodom i očuvanju kulturnog identiteta pripadnika nacionalnih manjina. Obveza je Hrvatske radiotelevizije da u skladu s programskim načelima doprinosi promicanju i poštivanju temeljnih ljudskih prava i sloboda, razumijevanju, poštivanju različitosti, demokratskim dosezima i razvijanju kulture dijaloga. Ukupne aktivnosti i sadržaji vezani za nacionalne manjine, nažalost, još uvijek su nedovoljno medijski prezentirani. Analizirajući ukupno tretiranje manjinskih pitanja i programe Hrvatske televizije i Hrvatskog radija konstatiram da su emisije Hrvatskog radija uglavnom ispunile svoju namjenu u programskom smislu, dok programi Hrvatske televizije još uvijek ne ispunjavaju obveze uvođenja programa na jezicima nacionalnih manjina (talijanskom, mađarskom, češkom, slovačkom, rusinskom, ukrajinskom i srpskom jeziku), koje je Republika Hrvatska preuzela.

Savjet je analizirao i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o elektroničkim medijima i Pravilnik o fondu za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija te ocjenjuje pozitivnim pomakom adekvatnije bodovanje programa za pripadnike nacionalnih manjina, čime će se dodatno u narednom razdoblju poticati pripadnici nacionalnih manjina da putem nakladnika elektroničkih medija predlažu manjinske programe i emisije. U narednom razdoblju nužno je pojačati medijsku prisutnost nacionalnih manjina kako na nacionalnoj razini, tako i na lokalnim razinama.

RAD VIJEĆA I PREDSTAVNIKA

Tijekom 2012. godine u pojedinim lokalnim jedinicama još uvijek je naglašen problem nedovoljne uključenosti vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u javni život i upravljanje lokalnim poslovima, kao i nedostatak suradnje vijeća i predstavnika sa tijelima lokalnih jedinica. Stoga je i u narednom razdoblju potrebno nastaviti sa seminarima za vijeća i predstavnike manjina i predstavnike lokalnih jedinica, koji se godinama kontinuirano održavaju u organizaciji Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Savjeta.

ZASTUPLJENOST U TIJELIMA DRŽAVNE I JAVNE UPRAVE

Zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave i tijelima lokalnih jedinica, te pravosuđnim tijelima, još uvijek je nedostatna. Unatoč činjenici da javni natječaji za zapošljavanje u državnoj službi navode da se pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo pozvati na prednost pri zapošljavanju na temelju članka 22. Ustavnog zakona, bez obveze dostavljanja dokaza o nacionalnoj pripadnosti, kao i provedbi edukacijskih seminara i drugih mjera, postotni udio manjina u državnoj upravi krajem 2012. godine iznosi 3,38 %. Savjet za nacionalne manjine u 2012. godini zaprimio je brojne predstavke pripadnika nacionalnih manjina koji ističu da ne uspijevaju dobiti posao u struci iz razloga, kako navode, diskriminacije po nacionalnom porijeklu, odnosno diskriminacije po političkom uvjerenju, iako se u natječajima za radno mjesto pozivaju na članak 22. Ustavnog zakona.

Priopćenje Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske u svezi problema s postavljanjem dvojezičnih ploča u Vukovaru

PRIMIJENITI ZAKONE NA KOJE MOŽEMO BITI PONOSNI

Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske najoštrije osuđuje nasilno uništavanje postavljenih dvojezičnih i dvopisanih ploča u gradu Vukovaru.

Ne ignorirajući nedavnu povijest Vukovara obilježenu ratnim razaranjima i osjetljivost vezanu za pitanje dvojezičnosti, pozivamo sve u hrvatskom društvu da zadrže mir i staloženost u vremenu bremenitom brojnim poteškoćama.

Svaki akt nasilja od građana, danas slobodne, neovisne i demokratski ustrojene Republike Hrvatske, dovodi u pitanje smisao žrtava onih koji su živote dali u borbi protiv vojne agresije na Republiku Hrvatsku i akata nasilja prema njezinim građanima.

Postavljanje dvojezičnih i dvopisanih natpisa na institucijama u gradu Vukovaru samo su materijalna manifestacija vrijednosti koje su građani Republike Hrvatske prigrlili i afirmirali kroz uspješnu provedbu procesa mirne reintegracije, napredak ostvaren na području ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina te odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Niti jedan jezik i pismo ne smiju biti uzrok produljenja akata nasilja koji dovode u pitanje miran suživot i budućnost međuljudskih odnosa na bilo kojem području Republike Hrvatske, kao i cjelokupnu politiku Vlade Republike Hrvatske u izgradnji sustava zaštite prava i sloboda nacionalnih manjina.

Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske zalaže se za punu primjenu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina. Zakoni na koje možemo biti ponosni i po kojima nas je Europska unija prepoznala kao budućeg značajnog čimbenika u promicanju mira, tolerancije i dijaloga ne smiju biti objekt politizacije i dnevopolitičkih prepućavanja.

INSTITUT STINE

Šetalište Bačvice 10, 21000 SPLIT, Croatia
tel./fax: ++385/21/321-421, 488-945
e-mail: stina@st.t-com.hr, stina@zamir.net
web stranica: www.stina.hr
Odgovorni urednik: Stojan Obradović